

Examen VWO

2015

tijdvak 2
dinsdag 16 juni
13.30 - 16.30 uur

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 42 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 71 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Beantwoord de open vragen in goedlopend Nederlands.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 In je hoofd

- Een eerste alinea van een tekst kan diverse functies hebben.
- 1p 1 Welke functie heeft alinea 1, naast het wekken van de belangstelling van de lezer, vooral?
- A de aanleiding voor het schrijven van de tekst noemen
 - B de vragen formuleren waarop de tekst antwoord geeft
 - C het maatschappelijk belang van het onderwerp van de tekst formuleren
 - D het problematiseren van een kernbegrip uit de tekst
- Na de inleiding (alinea 1) kan de tekst 'In je hoofd' door middel van tussenkopjes in achtereenvolgens vier delen worden onderverdeeld:
- 1 Psychische problemen in een complexe samenleving
 - 2 Acceptatie van psychische problemen
 - 3 Hoge eisen voor kinderen met psychische problemen
 - 4 Bagatellisering van psychische problemen
- 1p 2 Bij welke alinea begint deel 3 'Hoge eisen voor kinderen met psychische problemen'?
- 1p 3 Bij welke alinea begint deel 4 'Bagatellisering van psychische problemen'?
- 1p 4 Welke omschrijving geeft het meest duidelijk weer wat wordt bedoeld met de "maatschappelijke randen' waar mensen terechtkunnen" (regels 46-48)?
- Daarmee wordt bedoeld:
- A werk dat als 'ouderwets' gezien kan worden.
 - B werk dat simpel of routinematig van aard is.
 - C werk dat veelal buitenshuis plaatsvindt.
 - D werk waarin voornamelijk laagopgeleiden terechtkomen.
- In alinea 5 staat een tegenstelling centraal.
- 2p 5 Leg uit welke tegenstelling dat is. Gebruik voor je antwoord niet meer dan 15 woorden.
- Functies van afzonderlijke alinea's zijn te benoemen met begrippen als: definitie, gevolg, hypothese, oorzaak, oplossing, samenvatting, stelling, toelichting, verklaring, voorwaarde.
- 1p 6 Wat is de functie van alinea 2 binnen het tekstgedeelte dat loopt van alinea 1 tot en met alinea 5?
- Kies voor het antwoord een van de bovengenoemde begrippen.
- 1p 7 Wat is de functie van alinea 3 binnen het tekstgedeelte dat loopt van alinea 1 tot en met alinea 5?
- Kies voor het antwoord een van de bovengenoemde begrippen.
- 1p 8 Wat is de functie van alinea 4 binnen het tekstgedeelte dat loopt van alinea 1 tot en met alinea 5?
- Kies voor het antwoord een van de bovengenoemde begrippen.

In alinea 9 vind je een redenering. Deze redenering kun je met behulp van een aantal functiewoorden weergeven.

- 3p 9 Neem de nummers van de onderstaande zinnen over en noteer daarachter de juiste functiewoorden. Kies uit de volgende functiewoorden: afweging, constatering, definitie, gevolg, nuancering, onderbouwing, oorzaak, overeenkomst, relativering, samenvatting, tegenwerping, toegeving, toelichting, voorbehoud.

1 Psychische aandoeningen ... wordt overschat. (regels 190-193)	
2 Waarschijnlijk komt ... 'druk' vinden. (regels 193-196)	
3 Maar een ... of werken. (regels 196-202)	
4 Juist het ... bagatelliseren ervan. (regels 202-206)	

“Dan wordt onmiddellijk de rode vlag van ‘medicalisering van normaal gedrag’ gehesen.” (regels 105-107)

- 1p 10 Wat wordt met de geciteerde zin bedoeld?

In zulke gevallen wordt direct

- A aandacht gevraagd voor het gesignaleerde gedrag.
- B geprotesteerd tegen medische behandeling van het gesignaleerde gedrag.
- C het gevaar van het gesignaleerde gedrag voor de omgeving benadrukt.
- D medische hulp ingeroepen om het gesignaleerde gedrag te behandelen.

- 2p 11 Welke drie van de volgende beweringen zijn in overeenstemming met de inhoud en strekking van de tekst ‘In je hoofd’?

- 1 Autisten komen terecht in beroepen waarin weinig scholing vereist is.
- 2 De omgeving en degenen die ‘normaal functioneren’, dienen zich aan te passen aan de ‘niet normaal functionerenden’ en niet omgekeerd.
- 3 Een belangrijk verschil tussen ‘normale’ en ‘niet-normale’ mensen is dat ‘normale’ mensen in staat zijn hun gedrag onder controle te houden.
- 4 Het voortdurend benadrukken van het disfunctioneren van ‘niet-normale’ mensen vergroot het probleem.
- 5 Medicatie in combinatie met psychotherapie is de meest adequate oplossing voor kinderen met psychische problemen.
- 6 Medicatie is noodzakelijk om kinderen met psychische problemen te helpen.
- 7 Psychische aandoeningen worden vaak onderschat, omdat veel mensen bij zichzelf ook trekjes herkennen van zo’n aandoening.
- 8 Wat ‘normaal’ is, hangt af van de omgeving waarin je verkeert.

- 1p 12 Welke bewering geeft het beste de hoofdgedachte van de tekst 'In je hoofd' weer?
- A In onze huidige complexe samenleving kan het beste een aparte omgeving gecreëerd worden voor mensen die deze complexiteit niet aankunnen.
 - B In onze huidige complexe samenleving moeten mensen met psychische aandoeningen geholpen worden door aanpassingen aan de omgeving en zo nodig medicatie.
 - C In onze huidige complexe samenleving vallen helaas steeds meer mensen buiten de boot, die vroeger wél goed konden functioneren.
 - D In onze huidige complexe samenleving worden psychische problemen stevast teruggevoerd op maatschappelijke structuren en dat moet veranderen.

tekstfragment 1

(...) Ten derde is de medicalisering aan de prestatie maatschappij of *no-risk society* te wijten. We accepteren geen afwijkingen van de norm of risico's meer. Een kind dat niet goed presteert op school, heeft ADHD of een andere psychische stoornis. Het is niet vreemd dat Thea Heeren, bestuurder van GGZ Centraal, in de praktijk ziet dat mensen de 'kleine DSM' (een samenvatting van het grote handboek) gebruiken om te kijken of ze een bepaalde stoornis hebben. Kunnen ze alle criteria op een checklist afvinken, dan vinden ze dat ze een ziekte hebben waarvoor ze een behandeling moeten krijgen. In de toekomst is een gezond persoon waarschijnlijk iemand wiens erfelijk materiaal nog niet onderzocht is. Diagnoses zullen steeds vroeger gesteld worden. En we zullen eisen dat aan gediagnosticeerde ziektes ook iets wordt gedaan door de medici. Maar zullen we ons niet doodongelukkig voelen, vooral als er geen behandeling voor de ziekte mogelijk blijkt? Of slikken gezonde mensen straks pillen om zich nog beter te voelen?

naar: Giovanni Wouters, 'Farmaceuten bedenken constant nieuwe aandoeningen'
uit: de Volkskrant, 13 augustus 2011

Tussen tekst 1 en tekstfragment 1 is een overeenkomst aan te wijzen als het gaat om de oorzaak van het niet-functioneren van mensen.

- 2p 13 Wat is de belangrijkste overeenkomst? Gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

Tussen tekst 1 en tekstfragment 1 is er een verschil aan te wijzen als het gaat om de diagnose van psychische problemen.

- 3p 14 Wat is in dit opzicht het belangrijkste verschil? Gebruik voor je antwoord niet meer dan 50 woorden.

“In de toekomst is een gezond persoon waarschijnlijk iemand wiens erfelijk materiaal nog niet onderzocht is.” (tekstfragment 1)

Een kritische lezer kan in deze bewering een drogreden zien.

- 1p 15 Welke van onderstaande drogredenen kan in deze bewering worden gezien?
- A een cirkelredenering
 - B een onjuist beroep op causaliteit
 - C het maken van een verkeerde vergelijking
 - D het overdrijven van de gevolgen

tekstfragment 2

Hooggeachte mevrouw Schippers,

(1) Misschien kunt u het ons uitleggen. Wat is het verschil tussen een patiënt met een manisch-depressieve stoornis en iemand die lijdt aan multiple sclerose? Beiden vertonen immers veranderingen in hun gedrag. Beide aandoeningen hebben een periodiek beloop. De beide ziekten treffen gelijkelijk mensen in de bloei van hun leven. (...)

(2) Als het u niet lukt om ons het verschil tussen deze psychiatrische en ‘somatische’ stoornissen uit te leggen, kunt u dan verduidelijken waarom u voorstelt om een – verhoogde – eigen bijdrage te eisen van de psychiatrische patiënten en niet van patiënten die lijden aan andere (hersenaandoeningen)? (...)

(3) Wij kunnen uw voorstel niet anders uitleggen dan als een terugval op gedachtegoed waartegen Philippe Pinel, die de psychiatrische patiënt letterlijk en figuurlijk uit zijn ketenen bevrijdde, al meer dan tweehonderd jaar geleden in opstand kwam: de waan dat psychiatrische ziekten geen echte ziekten zouden zijn.

*naar: een open brief van de hoogleraren psychiatrie van de acht academische ziekenhuizen aan minister Edith Schippers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
uit: NRC Handelsblad, 21 juni 2011*

Tekstfragment 2 benoemt expliciet het standpunt dat er geen verschil te maken is tussen lichamelijke en psychische stoornissen. De hoofdtekst suggereert ook dat dit verschil niet gemaakt behoort te worden.

- 1p 16 Uit welke alinea van de hoofdtekst blijkt deze opvatting het sterkst?

Een schrijver kan gebruikmaken van verschillende soorten argumentatie.

- 1p 17 Wat voor soort argumentatie wordt gebruikt in alinea 3 van tekstfragment 2?

De argumentatie in alinea 3 berust op

- A autoriteit.
- B overeenkomst.
- C voorbeeld.

Tekst 2 Het recht om de gordijnen te mogen sluiten

De inleiding van een tekst kan verschillende functies hebben, zoals:

- 1 de aanleiding voor het schrijven van de tekst noemen
- 2 de hoofdgedachte van de tekst formuleren
- 3 de structuur van de rest van de tekst aanduiden
- 4 de vraag stellen die in de tekst beantwoord wordt

1p **18** Welke van bovenstaande functies heeft de inleiding (alinea 1) van de tekst 'Het recht om de gordijnen te mogen sluiten' vooral?

Hieronder staan in willekeurige volgorde vier tussenkopjes die in de tekst 'Het recht om de gordijnen te mogen sluiten' gebruikt zouden kunnen zijn:

- 1 Gebrek aan privacy
- 2 Aantasting van de rechtsorde
- 3 Privacy in de media
- 4 Toenemende inbreuk op privacy

1p **19** Welk van deze tussenkopjes zou het beste passen boven alinea 3?

1p **20** Welk van deze tussenkopjes zou het beste passen boven alinea 6?

2p **21** Welke drie van onderstaande functies vervult het tekstgedeelte dat bestaat uit alinea 5 tot en met 7 het meest?

Het bewuste tekstdeel geeft

- 1 antwoord op de vraag waarom privacy van algemeen belang is.
- 2 argumenten bij de stelling dat we recht op privacy (nodig) hebben.
- 3 een nuancering van het standpunt 'Ik heb niets te verbergen'.
- 4 een uitwerking van de vraagstelling met hoeveel privacy we toe kunnen.
- 5 een weerlegging van het argument 'Ik heb niets te verbergen'.
- 6 een weerlegging van het idee dat privacy fundamenteel is voor de rechtsstaat.

In alinea 6 wordt een argumentatie opgezet die in alinea 7 eindigt met de volgende conclusie: "Het onschuldbeginsel ... toekomstige verdachten." (regels 138-141).

Een kritische lezer kan zich afvragen of het gerechtvaardigd is om deze conclusie te trekken.

1p **22** Welke van onderstaande drogredenen kan de kritische lezer in genoemde argumentatie zien?

- A ontduiken van de bewijslast
- B overdrijven van de gevolgen
- C overhaaste generalisatie

- 1p 23 “Een nationale DNA-database zou er mooi in passen.” (regels 124-126)
Waarom zou zo’n nationale DNA-database daar goed in passen?
Omdat een nationale database
- A de pijler van de rechtsstaat op het gebied van de privacy helpt beschermen.
 - B een efficiënt registratiemiddel is voor verzekeringsmaatschappijen en bedrijfsleven.
 - C gegevens verzamelt die de overheid kan gebruiken als haar dat goed uitkomt.

Uit de tekst ‘Het recht om de gordijnen te mogen sluiten’ zijn meerdere algemene argumenten af te leiden die vanuit het perspectief van de burger pleiten vóór het verzamelen van informatie door overheid en bedrijven.

- 2p 24 Noem twee van die algemene argumenten.
- 1p 25 Wat is de hoofdgedachte van de tekst ‘Het recht om de gordijnen te mogen sluiten’?
- A De attitude van de burger draagt in hoge mate bij aan het verminderen van privacy.
 - B De informatie die overheid en bedrijven vergaren, geeft deze te veel macht over mensen.
 - C Het recht op privacy is voor de media een nieuwsitem dat niet serieus genomen wordt.
 - D Inperking van het recht op privacy is noodzakelijk om onze veiligheid te garanderen.

tekstfragment 3

Volgens mij is de overheid volledig doorgeslagen. Zij wil steeds meer informatie verzamelen, want volledige doorzichtigheid en controle op de burgers is uiteindelijk het ideaal van iedere staatsmachthebber. De staat lijkt een wezenlijk autonoom machtsorgaan dat een eigen dynamiek kent. De burgers worden door de overheid gezien als potentieel gevaarlijk en gericht tegen de gevestigde 'orde'. Democratie is het middel bij uitstek om de burger stoom te kunnen laten afblazen. Maar voor een staat zonder de machtsintentie op controle van de burger kan niet worden gekozen. Het recht op 'privacy' functioneert nog slechts als illusie, aangezien alles in naam van de Staat al te weten valt over de burger. De techniek zal deze ontwikkeling nog verder perfectioneren. De discussie over privacy is slechts een achterhoedegevecht.

naar: een blog op internet, www.nrc.nl, Marius van Huygen in reactie op Jensma

- 5p 26 Welke twee verschillen ten opzichte van het vraagstuk van de privacy zijn er tussen de inhoud van tekstfragment 3 en de inhoud van de hoofdtekst 'Het recht om de gordijnen te mogen sluiten'? Benoem per verschil beide zienswijzen. Gebruik voor je antwoord niet meer dan 80 woorden.

Tekst 3 Ik heb niets te verbergen

Het middendeel van de tekst 'Ik heb niets te verbergen' bestaat uit de alinea's 3 tot en met 8.

- 1p 27 Welk kopje past het beste boven dit middendeel?
- A De bureaucratische overheid
 - B Opvattingen over privacy
 - C Sterke en zwakke argumenten
 - D Veiligheid boven privacy

Het slot van de tekst 'Ik heb niets te verbergen' bestaat uit de alinea's 9 en 10.

- 1p 28 Welk kopje past het beste boven het slot van deze tekst?
- A Bescherming van het individu garanderen
 - B Data-opslag aan banden
 - C De burger als beklagde
 - D Democratische principes respecteren

Functies van tekstdelen zijn te benoemen met begrippen als: advies, afweging, constatering, definitie, gevolg, onderbouwing, oplossing, samenvatting, toelichting, verklaring, voorbehoud.

2p **29** Welke twee van bovengenoemde functies vervult het tekstdeel van alinea 9 en 10 ten opzichte van de rest van de tekst 'Ik heb niets te verbergen'?

1p **30** Van wat voor soort argumentatie wordt hoofdzakelijk gebruikgemaakt in alinea's 6 tot en met 8 van de tekst 'Ik heb niets te verbergen'? van argumentatie op basis van

- A causaliteit
- B feiten
- C gezag
- D vergelijking

2p **31** Welke twee van onderstaande beweringen zijn in overeenstemming met de inhoud en strekking van de tekst?

- 1 De burger is tolerant tegenover de informatie verzamelende overheid, omdat hij sterk vertrouwt op de veiligheid die de overheid hem biedt.
- 2 De vergelijking met de rechtbank wordt gemaakt om aan te geven dat de overheid onterecht allerlei persoonlijke gegevens verzamelt.
- 3 Het belangrijkste bij privacy is dat je als burger zaken die anderen niets aangaan, altijd geheim moet kunnen houden.
- 4 Het is de taak van de overheid om na een zorgvuldig debat te komen tot adequate regelgeving met betrekking tot het verzamelen van persoonlijke gegevens.
- 5 In een samenleving waarin de veiligheid onder druk staat, kiest de burger toch eerder voor privacy dan voor veiligheid.
- 6 Onbedoeld vergroot de overheid met privacyschendingen haar macht over burgers.

In alinea 7 wordt gesteld: "Het bureaucratisch gegenereerde profiel begint de persoon te overwoekeren". (regels 104-106)

2p **32** Leg uit wat met deze beeldspraak wordt bedoeld. Gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

De strekking van de tekst 'Ik heb niets te verbergen' kan worden samengevat door de volgende zin met twee voorwaarden aan te vullen. "Privacy mag ondergeschikt zijn aan veiligheid wanneer de burger ..."

2p **33** Vat bedoelde twee voorwaarden samen. Gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.
Bij overschrijding van het maximum aantal woorden vindt puntenaftrek plaats.

Vragen die betrekking hebben op tekst 2 en tekst 3 gezamenlijk

Hieronder staan vijf uitspraken over de teksten 'Het recht om de gordijnen te mogen sluiten' (tekst 2) en 'Ik heb niets te verbergen' (tekst 3).

- 2p 34 Welke drie van onderstaande uitspraken zijn juist? Noteer de nummers.
- 1 Beide teksten hebben als onderwerp: de invloed van privacy-wetgeving op de veiligheid.
 - 2 De teksten hebben een verschillend doel: de tekst 'Het recht om de gordijnen te mogen sluiten' (tekst 2) heeft een betogend karakter, terwijl de tekst 'Ik heb niets te verbergen' (tekst 3) een uiteenzettend karakter heeft.
 - 3 In beide teksten wordt een groot belang gehecht aan de rechten van de burger die door het verzamelen van data gevaar lopen.
 - 4 In beide teksten wordt er bij de argumentatie sterk geleund op argumenten die ontleend worden aan autoriteiten en op morele argumenten.
 - 5 In beide teksten wordt ingegaan op de vraag 'Wat is privacy in een democratische samenleving?'

In beide teksten wordt een beeld geschetst van wat er gebeurt als de individuele privacy niet meer gerespecteerd wordt.

- 3p 35 Welke twee gevolgen kan het volgens beide teksten voor de burger hebben wanneer de privacy niet meer gerespecteerd wordt? Gebruik voor je antwoord niet meer dan 25 woorden.

Beide teksten gaan over privacy, maar beide teksten proberen een antwoord te geven op een andere hoofdvraag.

- 3p 36 Formuleer voor elk van de teksten de hoofdvraag waarop de tekst het antwoord geeft. Gebruik voor je antwoord niet meer dan 60 woorden.

In het slot van de tekst 'Ik heb niets te verbergen' (tekst 3) wordt aangegeven dat de overheid de taak heeft te zorgen voor transparantie van en toezicht op de verzamelde gegevens door de overheid.

- 1p 37 Citeer uit alinea 4 tot en met 7 van de tekst 'Het recht om de gordijnen te mogen sluiten' (tekst 2) de zin die deze visie bevestigt.

In de tekst 'Het recht om de gordijnen te mogen sluiten' (tekst 2) wordt gesproken over de *condition humaine*. (regel 80)

- 2p 38 Geef uit de tekst 'Ik heb niets te verbergen' (tekst 3) een viertal concrete voorbeelden van aantasting van deze *condition humaine*.

Tekst 4 Leden van een kleine wereld

- 3p 39 In alinea 2 en 3 staat een redenering op basis van oorzaak en gevolg. Vat de redenering uit alinea 2 en 3 samen in de vorm van onderstaand schema.

Oorzaak	Wonen op een klein eiland
Direct gevolg	
Twee gevolgen van het directe gevolg	- -

- 4p 40 In alinea 4 staat een paradox: “de verarming die we als maatschappij oogsten nu we zo lang al proberen ons te verrijken”. (regels 53-55) Leg deze paradox uit. Gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.

“Een duurzaam verschil is misschien wel dat mensen op een eiland zich meer richten op het spel en de medespelers dan op de knikkers.” (regels 67-70)

- 2p 41 Leg deze metafoor uit. Gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

- 1p 42 Wat wordt bedoeld met het woord ‘Eindelijk’ in de laatste zin?
- A De mens zoekt al heel lang naar een samenleving die lijkt op een vereniging.
 - B Het is een lust om te ontdekken dat er een maatschappij is die lijkt op een vereniging.
 - C Het is moeilijk om mensen de attitude bij te brengen die nodig is in een vereniging.
 - D Het kost veel tijd om een samenleving te maken die lijkt op een vereniging.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.